

Spis treści

Wstęp	9
Rozdział I. Schyłek epoki osmańskiej i rządy europejskich konsulów (1798–1914)	15
1. Wyprawa Napoleona do Egiptu i początek kwestii wschodniej	15
2. Kraje Maghrebu w orbicie wpływów Francji	16
Podbój Algierii	16
Protektorat nad Tunezją	20
Protektorat nad Marokiem	23
3. Wojna turecko-włoska o Libię w 1911 roku	28
4. Reformy w Imperium Osmańskim i rewolucja młodoturecka 1908 roku	31
5. Egipt pod rządami konsulów brytyjskich	38
6. Nowe tendencje na Półwyspie Arabskim	46
7. Iran u progu nowej ery	49
Rozdział II. Era mandatów i nacjonalizmu (1914–1948)	57
1. Bliskowschodnie fronty I wojny światowej	57
2. Eksterminacja Ormian	61
3. Plany rozbioru Imperium Osmańskiego	65
4. Deklaracja Balfoura i konflikt o Palestynę (1917–1949)	69
5. Nowy arabski Bliski Wschód	82
Konferencja paryska i podział Imperium Osmańskiego	82
Syria – od protektoratu Francji do niepodległości	84
Liban – francuska kuratela i niepodległość	93
Irak – monarchia i wpływy brytyjskie	96
Egipt – niepodległość i zależność od Wielkiej Brytanii	104
Transjordania – pod brytyjską ochroną	115
Półwysep Arabski – dominacja brytyjska u progu ery naftowej	116
6. Republika Turecka na drodze kemalizmu (1919–1945)	121
7. Iran pod rządami Rezy Szaha (1917–1946)	133
8. Maghreb – ku niepodległości	143
Maroko – niespełnione nadzieje narodowców	143
Tunezja – od Młodych Tunezyjczyków do partii Dustur	149
Algieria – protest przeciwko dyskryminacji	151
Libia pod rządami faszystowskich Włoch	156

Rozdział III. Lata zimnej wojny i dyktatorów (1947–1989)	159
1. Maghreb – niepodległość	159
Algeria – dominacja Frontu Wyzwolenia Narodowego	159
Tunezja pod rządami Burgiby	164
Maroko – rządy twardej ręki Hasana II	168
Libia we władzy króla Idrisa i Al-Kaddafiego	173
2. Turcja – interesy narodowe i sojusz z Zachodem	180
3. Izrael – specjalne stosunki z USA	192
4. Wojny arabsko-izraelskie (1967–1973)	201
5. Maszrek między Zachodem a Wschodem	204
Egipt – od rewolucji do infitahu	204
Syria – sojusz z Moskwą	218
Irak – nowa elita i nowy patron	224
Liban – niepewna stabilizacja	231
Jordania – batalia o Zachodni Brzeg Jordanu	241
Bez własnego państwa	246
Palestyńczycy	246
Kurdowie	254
6. Półwysep Arabski: ku samodzielności	261
Arabia Saudyjska – królestwo rodu Saudów	261
Kuwejt i modelowa droga do niepodległości	264
Bahrajn – państwo sunnitów i szyitów	269
Katar – państwo rodu As-Sani	272
Zjednoczone Emiraty Arabskie – nowa federacja	274
Oman – zwycięstwo sułtana Maskatu	277
Jemen, Aden i koniec brytyjskiego kolonializmu na Bliskim Wschodzie	279
7. Iran – od białej rewolucji do rewolucji islamskiej	285
Rozdział IV. W dobie neoliberalizmu i świata jednobiegunowego (1990–2019)	299
1. Pax Americana	299
Wojna o Kuwejt (1990–1991)	299
Konflikt izraelsko-palestyński (1991–2019)	302
Obalenie Saddama Husajna i nowy Irak (2001–2019)	319
2. Neoliberalizm a Arabska Wiosna (2011)	330
Bogaty biedny Bliski Wschód	330
Ku neoliberalizmowi gospodarczemu	333
Wskaźniki rozwojowe a odczucia społeczne	334
Reformy gospodarcze a autorytaryzm	336
3. Między autorytaryzmem a demokracją	337
Iran po rządami duchowieństwa i basidżów	337
Turcja – ku rządowi AKP i republice prezydenckiej (1989–2019)	348
Egipt – od demokracji islamskiej do dyktatury wojskowej (2011–2019)	358
Państwa Lewantu: Liban i Jordania	369

Arabia Saudyjska – nowe pokolenie władców	384
Państwa Arabii Wschodniej – Bahrajn, Katar, Kuwejt, ZEA, Oman	390
Algieria – rządy starej gwardii	411
Maroko – nowy król i stary porządek	417
Tunezja – „krucha” demokracja	422
Izrael – w stronę prawicy	429
4. Od wojen domowych do wojen zastępczych (2011–2019)	442
Syria – destrukcja państwa	442
Libia – rozpad państwowości	453
Jemen – dezintegracja społeczeństwa	456
5. Państwo Islamskie w Iraku i Lewancie a ład światowy	459
Islamizm i jego korzenie	460
Islamizm w polityce Bliskiego Wschodu	461
Państwo Islamskie w Iraku i Syrii	464
6. Woda i ziemia – nowe paradygmaty rozwoju	468
Zakończenie	477
Bibliografia	481
Indeks osób oraz ważniejszych partii i organizacji społeczno-politycznych	583

Wskazówki dotyczące wymowy

Niniejsza książka zawiera imiona i nazwy pochodzące z kilku języków orientalnych. Dla nazw arabskich zastosowano tu transkrypcję uproszczoną polską, opracowaną według wytycznych polskich arabistów. Niektóre imiona i nazwy odnoszące się do obszaru Afryki Północnej zostały podane w transkrypcji francuskiej, gdyż w tej wersji są powszechnie znane. W nawiasie zamieszczono ich transkrypcję spolszczoną. Imiona i nazwy hebrajskie oraz perskie zostały spolszczone według wytycznych polskich hebraistów i iranistów. W przypadku natomiast nazw i imion tureckich, zapisywanych alfabetem łacińskim, większość liter należy wymawiać tak samo jak w języku polskim. Wyjątek stanowią następujące litery:

- c – czyta się jak polskie „dz”,
- ç – czyta się jak „cz”,
- ğ – miękkie „g”, nie jest wymawiane; wydłuża poprzedzające je samogłoski a, i, o, u,
- ı – czyta się jak polskie „y”,
- j – czyta się jak „ż”,
- ö – czyta się analogicznie do niemieckiego „ö”
- ş – czyta się jak „sz”
- ü – czyta się analogicznie do niemieckiego „ü” czy francuskiego „u”,
- y – czyta się jak polskie „j”.